



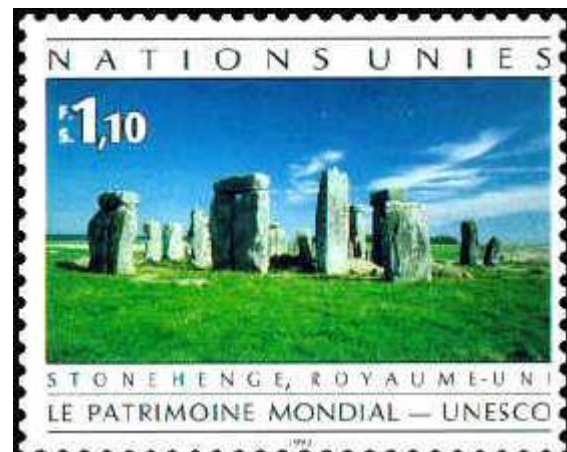
דבר העורכת

לקוראים שלום!

אנחנו שמחים לבשר על זוכה בתחרות הכתיבה של קוראי נושאונצ'יק. עידו אורון בן ה-13.5 זכה עם עבודתו "חיות בר ביבשת אוסטרליה". עידו זכה בשוברי קניה על סך 250₪ לקניית חומרים בולאיים. העבודה תפורסם בגיליון הבא של הבטאון. ברכות לזוכה!

גיליון נושאונצ'יק הנוכחי מכיל מספר מאמרים הקשורים ל**אבנים**: יוסי חרש מתאר את עולמם המופלא של אבני החן. נספר גם על להקת "האבנים המתגלגלות" ובפינה הישראלית נדבר מעט על המדינאי אבא אבן. בפינה "רגע של הסטוריה" שמוליק כהן מספר על החיאת השפה העברית. ולבסוף, כבכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

בול של אתר ה"סטונהנג" בבריטניה. האתר מכיל אבנים עצומות המסודרות במעגל וארכיאולוגים מעריכים כי הוא הוקם בשנת 2500 לפנה"ס. ייתכן שהוא שימש כאתר קבורה. סטונהנג' הוכרז כאתר מורשת לאומית על ידי האו"ם ב-1986.



נתראה בגיליון הבא,

שלכם, שביט

היכרות עם עולמן הקסום של אבני החן יוסי חרש

כבר בימי קדם צדו אבני החן את עינו של האדם. מבחינתם של המדענים אבני חן הן מינראלים – חומרים מוצקים הקיימים בטבע. בטבע יש המון מינראלים, ומה שמייחד את אבני החן זה לא רק היופי שלהן אלא גם נדירותן. לאבני חן יש גם עמידות גבוהה, ולכן אפשר לעבד אותן (באמצעות חיתוך וליטוש) ולשבץ בתכשיטים.

הענין שלי בגבישים החל במעבדת הכימיה בבית הספר התיכון, שם למדתי כיצד לגדל באופן מלאכותי גבישים גדולים וצבעוניים. בהמשך הכרתי את עולם הגיאולוגיה, שבו עוסקים (בין השאר) בחיפוש אחר מינראלים מיוחדים במקומות שונים ברחבי העולם. בכתבה זו אציג מבט מדעי על כמה מהמינראלים היוצרים את אבני החן המשובבות את נפשנו ומענגות את עינינו.



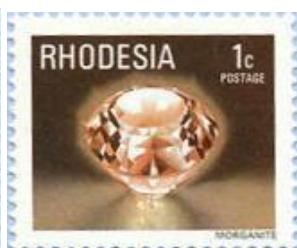
הבול מגרמניה מראה יהלום במבט על ובמבט צד. השוליים של גליון הבולים (מעל לבול) מראים שלבים בתהליך העיבוד.

ראש וראשון לרשימת אבני החן הוא **היהלום**. היהלום מורכב מאטומים של פחמן, שבתנאי טמפרטורה ולחץ גבוהים (המתקיימים עמוק בלב האדמה) מסתדרים במבנה מיוחד שנקרא מבנה יהלום. היהלומים עולים אל פני כדור הארץ בהתפרצויות של הרי געש. יהלומים מופיעים בצבעים שונים, החל בצהוב וכלה בכחלחל. את היהלום חותכים כך שיהיו בו 56 פאות, אותן מלטשים כדי להקנות לו ברק. קצהו העליון של היהלום מכונה "הכתר" וחלקו התחתון מכונה "המבואה".



דרום אפריקה היא מעצמה בתחום כריית היהלומים.

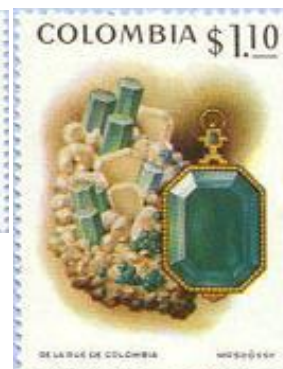
קבוצה אחרת של אבני חן הם הבריליים. מבחינה כימית הם מבוססים על תרכובת של היסודות בריליום, אלומיניום, סיליקון וחמצן. בריל טהור הוא חסר צבע, אך למזלנו בריליים רבים מזוהמים קלות ביסודות זרים, וכך נוצרות אבנים בעלות צבעים שונים. הידוע מבין חברי הקבוצה הוא הבריל הירוק, הידוע בשמות **איזמרד** או **ברקת** (באנגלית Emerald). לאבן **האקוומרין** צבע כחלחל הנובע משיירי ברזל, המורגנייט הוא בעל צבע ורוד וה-**הליודור** צהוב. אומרים שתמונה טובה מאלף מילים: התבוננו בבולים המתארים את הבריליים ואמרו בעצמכם: היש דבר מה יפה מזה?



למעלה: מורגנייט.
משמאל: הליודור.



למעלה: אקוומרין.
מימין: איזמרד.



קבוצת הקורונדום כוללת שתיים מאבני החן יקרות הערך ביותר – **האודם** (הקרויה גם רובי) ו**הספיר**. הבסיס הכימי הוא תחמוצת אלומיניום, כאשר תוספת זעירה של כרום יוצרת את הצבע האדום של האודם, בעוד שתוספת ברזל או טיטניום מובילה לצבע הכחול של הספיר. אבנים אלו מצטיינות ברמת קשיות גבוהה – רק היהלום קשה מהן – וגם אותן חותכים ומלטשים לקבלת ברק. הספיר גם מציג, לעיתים, אפקט של כוכב, כפי שרואים בבול מאוסטרליה.



הספיר – אבן חן כחולה
השייכת לקבוצת הקורונדום, מופיעה בטבע בסלעים. ספיר מעובד מציג אפקט של כוכב.

אבן האודם – רובי, כפי שהיא מופיע בטבע (ימין), ולאחר עיבוד (למעלה).



טופז צהוב.

טופז הוא מינרל המכיל אלומיניום ופלואור, ואשר נמצא בעיקר בחללים בסלעי יסוד כמו גרניט או בנקיקים בהם הטמפרטורה גבוהה. הטופז הטהור הוא שקוף, אבל כתוצאה מזיהומים הוא מופיע בצבעים שונים כגון צהוב, כחול, חום ירוק ואדום. את הטופז נהוג לעבד, לרוב תוך שמירה על סימטריה המזכירה את פרח הורד.

הקריסוברילים הם גבישים המבוססים על בריליום אלומיניום וחמצן. בקבוצה זו יש שתי אבני חן: **האלכסנדרית** ו**הסימפין** – אבן המכונה גם "עין החתול". אבן האלקסנדרית מצטיינת בבליעה חזקה של אור, וכך צבעה משתנה מירוק בשעות היום לסגול-אדמדם בתנאי תאורה מלאכותית. הסימפין הוא בעל צבע צהוב – ירוק. אם האבן נחתכת בדיוק גבוה ובכיוון הנכון מופיעה אלומה צרה וזוהרת לאורכה, ומכאן הכינוי עין החתול.



סימפין – עין החתול.



אלכסנדרית בתאורה מלאכותית.

עד כה עסקנו ביהלום – גביש המבוסס על פחמן – ובתחמוצות של מתכות שונות. אי אפשר שלא להקדיש מקום במסגרת כתבה זו לאבני חן המבוססות על תחמוצות של סיליקון. הראשונה שבהן היא אבן ה**ירקן** (Jade), אותה ניתן למצוא בסלעים, בעיקר בבורמה. הסינים הם אמני הגילוף של הירקן, ומשבצים אותה בתכשיטים מורכבים. נדמה לי, שלרובנו אבן הירקן מזוהה עם תכשיטים שמקורם במזרח הרחוק.



חומר אחר השייך למשפחת הסיליקון הוא **הקווארץ** – אחד הנפוצים שבמינרלים שעל פני כדור הארץ. הקורא לא יופתע בוודאי לגלות שגם הקווארץ הוא שקוף בבסיסו, ומגוון הצבעים המתקבל בטבע נובע מאטומים זרים הכלולים בו. בחרתי להציג כאן רק חלק קטן ממגוון הצבעים של הקווארץ, וכן השוואה בין צורתו בטבע לצורתו המעובדת.



גביש זירקון.



קווארץ חום.



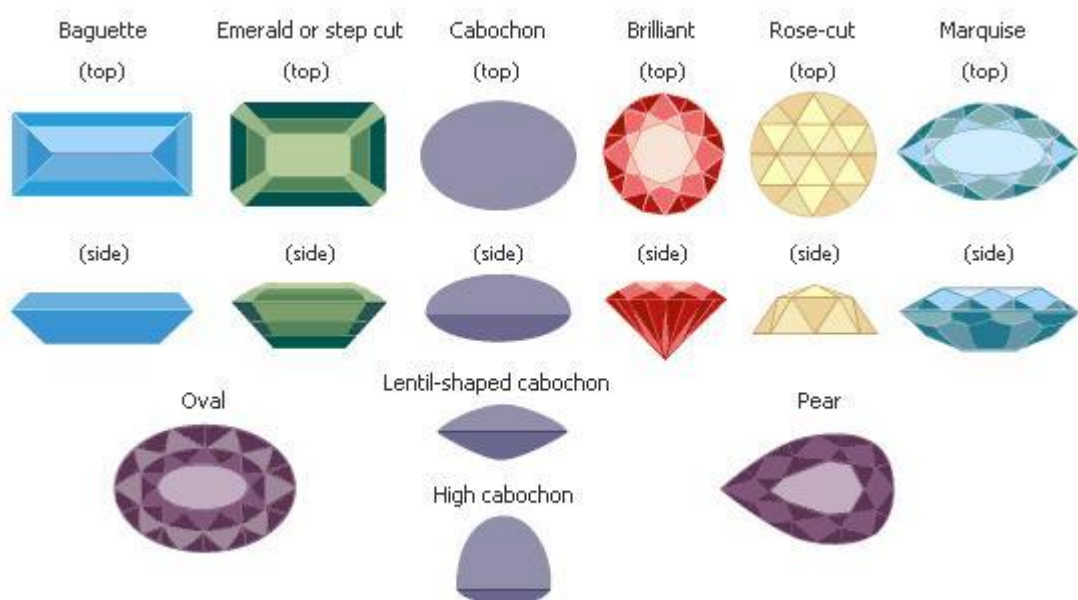
קווארץ בצורתו הטבעית (ימין) ולאחר עיבוד (למעלה).



זירקון מעובד.

נסיים את סקירת אבני החן בסגירת מעגל: **זירקון** הוא גביש המבוסס על תרכובת של תחמוצת סיליקון עם מתכת הזירקוניום. הגביש מופיע בטבע במספר עצום של גוונים, כמו החום הנראה בבול ממוזמביק. בצורתו השקופה הזירקון משמש לעיתים כתחליף ליהלום, תוך ניצול מקדם השבירה האופטי הגבוה שלו.

אני משוכנע שהקוראים יכלו להתרשם מיופיו הרב של אבני החן, ולחוש כי זהו אחד המקרים בהם הטבע נטה לנו חסד. יחד עם זאת, כדי ליהנות כראוי מאבני החן יש לחתוך אותן לגודל המתאים לשיבוץ בתכשיט, וללטש אותן כדי להבליט את הצבע והברק שלהן. ריבוי הפאות הסימטריות של החיתוך הברייליאנטי מדגיש את הניצוץ של היהלום, בעוד שהמשטחים העגולים של חיתוך ה-cabochon מחזקים את ה"עומק" והצבע של אבני חן כמו הרובי. הטבלה הבאה מסכמת את אופני העיבוד המקובלים. הקורא מוזמן לגלול את המסך מעלה, לבחון את האבנים שהוצגו בכתבה זו, ולזהות את סוגי העיבוד בהם השתמשו.



עתה נכנס לפעולה הצורף: הוא מעצב תכשיטים שיכללו את אבני החן, ויתנו להן את הכבוד הראוי. פעולה זו – מעשה המשלב אמנות ואומנות – נראית על דבר הבולים מאלג'יר. בכך מושלם המסע המופלא של אבני החן – מלב האדמה אל תכשיטי היוקרה. בתכשיטים אלו מתקיימים דבריו של המשורר האנגלי הדגול **ג'ון קיטס** "דבר יופי הוא מענג לנצח".

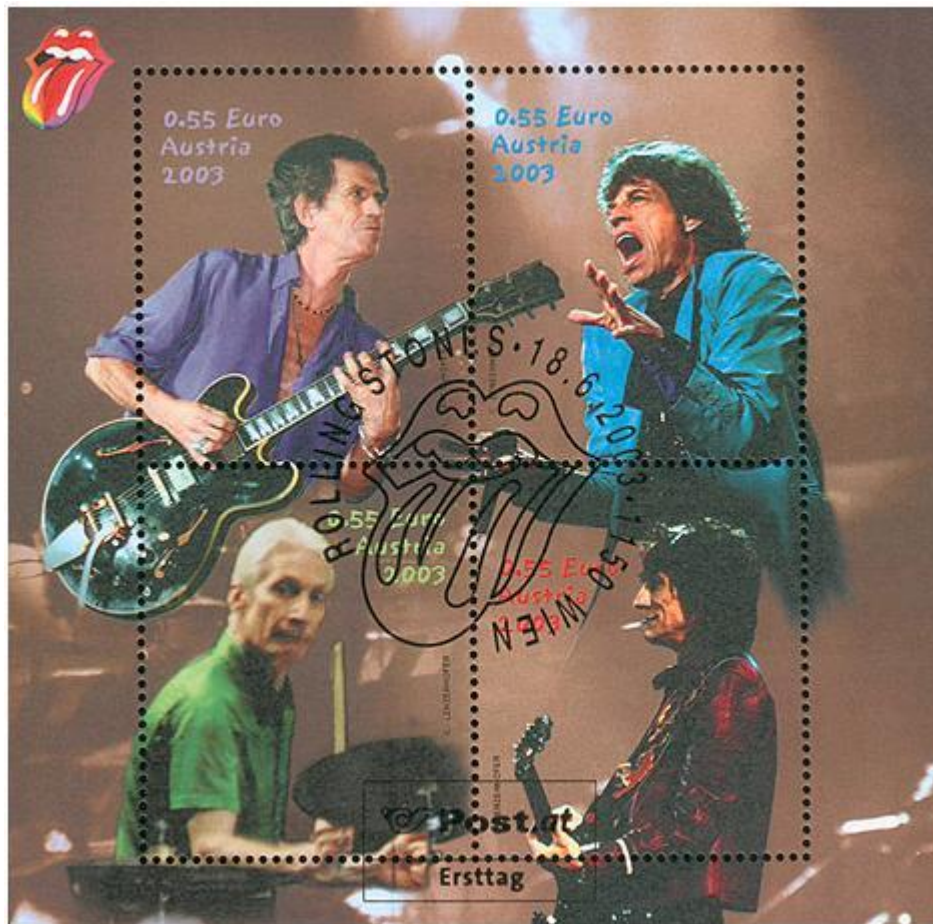


לתגובות ניתן לפנות ליוסי חרש בכתובת: j_charrach@yahoo.com
את המאמר המלא ניתן לקרוא בנושאונט מספר 2. המאמר מכסה רק חלק קטן מאבני החן הקיימות.

האבנים המתגלגלות

שביט טלמן

האבנים המתגלגלות היא להקה בריטית שהוקמה בשנת 1962 ופעילה גם כיום. היא נחשבת לאחת מלהקות הרוקנרול המצליחות ביותר בעולם והמשפיעות ביותר כל מוזיקאים ברחבי העולם.



חברי להקת ה"אבנים המתגלגלות" בגליונית זכרון מאוסטריה. על החומת ניתן לראות את לוגו הלהקה

הלהקה הוקמה על ידי מיק ג'אגר וקית' ריצ'רדס בלונדון תחת השם ה"אבנים". הם החלו להופיע במועדונים ובאחת ההופעות חבר הלהקה, בריאן ג'ונס המציא את השם **"האבנים המתגלגלות"** – הוא נשאל איך קוראים ללהקה ובתשובה ענה "האבנים המתגלגלות" על שם שיר שהאזין לו באותה התקופה בשם **"בלוז האבן במתגלגלת"**.

הלהקה עברה גלגולים רבים כשחברי הלהקה עוזבים ומצטרפים אליה – רק מיק ג'אגר וקית' ריצ'רדס שרדו את כל גלגוליה. מיד עם הקמתה אמרגן הלהקה עיצב את תדמיתה כבוטה, בועטת במוסכמות וחצופה. כוונתו הייתה להבדיל אותם מהלהקות האחרות של אותה התקופה, ובמיוחד מלהקת הביטלס עם מראם המחויט ונימוסיהם הבריטיים. עם השנים כבר לא היה צורך לעמול על עיתוב תדמית זו – חברי הלהקה אימצו אופי פרוע למדי והסתבכו עם השלטונות עקב שימוש בסמים ובאלכוהול. בשנות

ה-70 לאחר הופעה פרועה ביפן הם נודו מהמדינה ולא הורשו לחזור אליה. המצב היה דומה גם באוסטרליה אך לבסוף השלטונות האוסטרליים חזרו בהם.

הלהקה הוציאה עשרות אלבומים ורובם ככולם זכו להצלחה מסחררת. היא הופיעה בכל העולם כשמסע ההופעות האחרון שלהם התחיל באוגוסט 2005 ונמשך עד אוגוסט 2007! מסע הופעות זה נחשב למסע ההופעות המרוויח ביותר בכל ההסטוריה של המוזיקה.



עטיפת אחד מאלבומי הלהקה על בול מאנגליה

הפינה הישראלית – אבא אבן

אבא אבן נולד בשנת 1915 בדרום אפריקה, וגדל והתחנך בבריטניה. הוא למד באוניברסיטת קיימברידג' היוקרתית, והיה נשיא אגודת הסטודנטים. עם תום לימודיו הוא הפך למרצה באוניברסיטה, ובמקביל החל לפעול במסגרת התנועה הציונית בלונדון. במלחמת העולם השנייה שירת כקצין מודיעין בצבא הבריטי במזרח התיכון. בתום המלחמה הוא עלה ארצה והחל לעבוד במחלקה המדינית של הסוכנות היהודית.



אבן היה שותף להישג הגדול ביותר של הדיפלומטיה הציונית: החלטת האו"ם על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

בסוף שנות הארבעים של המאה העשרים היו, אולי, החשובים ביותר בחייו של אבא אבן. למרות שהוא היה כבן שלושנים בלבד, הוא שימש כיד ימינם של **חיים וייצמן** ו**משה שרת** במאבק המדיני להקמת מדינה יהודית. האנגלית המשובחת שבפיו והכרותו העמוקה עם כללי ההתנהגות הנהוגים בצמרת האנגלית עזרו לו לפתוח דלתות שבעבר היו חסומות בפני התנועה הציונית. ואכן, ב-29 בנובמבר 1947 התקבלה בעצרת הכללית של ארגון האומות המאוחדות החלטה בדבר הקמתה של מדינה יהודית בארץ ישראל.

עם הקמת המדינה נתמנה אבא אבן לשגריר ישראל באו"ם, ובמקביל גם שימש כשגריר ישראל בארצות הברית. הוא החזיק בשני תפקידים אלו במשך כעשר שנים. בתקופה זו הוקם מפעל המילוות של ה"בונדס" (מפעל שבמסגרתו מגישים יהודים אמריקאים סיוע כלכלי לישראל), נוסדה השדולה האמריקנית למען ישראל, איפא"ק, והושג הסיוע הכלכלי הראשון של ארצות הברית לישראל. אבא אבן עיצב, למעשה, את מערכת ההסברה של ישראל וקבע את אופן הפעילות של כל הדיפלומטים הישראלים שבאו אחריו. הוא

נחשב לנואם מחונן, והוכתר כאחד מעשרת הנואמים הטובים ביותר בעולם. בצדק הגדיר אותו ראש הממשלה באותם ימים, **דוד בן גוריון**, כ"קולה של ישראל".

עם שובו לארץ, בשנת 1959, נבחר אבא אבן לכנסת וכיהן כשר החינוך בממשלה, והחל משנת 1963 גם כסגן ראש הממשלה. בין השנים 1966-1974 כיהן כשר החוץ בממשלות של **לוי אשכול** ושל **גולדה מאיר**. לא היה עוד שר חוץ ששמו היה מזוהה כל כך עם המדינה, ולא היה עוד דיפלומט שידע לייצג את עמדותיהן של



חותמת שהונפקה לציון קבלתה של ישראל לאו"ם. אבא אבן היה השגריר הישראלי הראשון בארגון.

רגע של הסטוריה – החייאת השפה העברית

שמוליק כהן



בול השפה העברית.
תאריך הנפקה:
7.2.2011

בחודש שעבר הקדשתי את הפינה לאירוע המדיני המכונן של מדינת ישראל – הכרזת המדינה. החודש אני מקדיש את הפינה למה שאני מאמין, שהוא ההישג התרבותי הגדול ביותר של התנועה הציונית: החייאת השפה העברית.

העברית היא אחת השפות העתיקות ביותר בעולם. המקרא כתוב ברובו הגדול בעברית, אולם קיימות עדויות לשימוש במילים עבריות עוד לפני חיבור המקרא. מכתבי אל עמרנה, הינם מכתבים שנשלחו על ידי שליטי מדינות וערים באזור לפרעה, במשך כעשרים שנים במהלך המאה ה-14 לפנה"ס. המכתבים נכתבו באכדית, שהיתה אז השפה הבין לאומית, אולם במכתבים אלה מופיעים מילים שאנו מכירים אותם היום בעברית. כך למשל ניתן למצוא שם את המילים "אני", "קיץ", "עפר", "חמוד", "חומה", "כלוב", "לבנה", "מחסור", "שער", "שדה", "סוס" ו-"מס". אלו הם המילים העבריות העתיקות ביותר הידועות לנו.



אותיות הא"ב (בשימוש החל מהמאה ה-6 לפנה"ס). תאריך הנפקה: 13.2.2001

עד תקופת מרד בר כוכבא דיברו בני ישראל בעברית. לאחר המרד, ועם הגליית האוכלוסיה היהודית מארץ ישראל הפסיקה העברית לשמש שפת יום יום בהדרגה, ומרבית החוקרים סבורים שבסביבות 200 לספירה, כבר לא ניתן היה להתייחס לעברית כשפת דיבור. אולם העברית לא נשכחה. היהודים היו חייבים ללמוד לקרוא עברית, משום שאת התורה היו קוראים בעברית. בנוסף, היו לומדים את התלמוד שבחלקו כתוב בעברית (ובחלקו בארמית). התוצאה היתה שלאורך הדורות נמשך השימוש בעברית כשפת **כתיבה**. רוב הטקסטים שנכתבו בעברית היו טקסטים דתיים, אולם גם מסמכים משפטיים, ספרי לימוד מדעיים וכד' נכתבו בעברית. למעשה באותה תקופה שבה העברית כביכול מתה, היא הוסיפה לעצמה אלפי מילים. אך למרות זאת, היתה זאת שפה שמרבית היהודים כבר לא השתמשו לחיי היום יום, ובודאי שלא יכלו להתייחס אליה כאל שפת אימם.



גיליון מזכרת 150 שנים להולדתו של הרצל. תאריך הנפקה: 14.4.2010

כאשר כתב בנימין זאב הרצל את ספרו "מדינת היהודים", הוא התייחס לשפה שידברו במדינה החדשה. הוא טען שהרוב המוחלט של היהודים אינו מסוגל לקנות כרטיס רכבת בשפה העברית. לדעתו, בישראל ידבר כל אדם בשפת אמו. הוא הביא כדוגמא את מדינת שווייץ בה מדברים בשפות שונות אבל עדיין הם מאוחדים במדינה ריבונית אחת. סביר להניח שגם אם הרצל היה משנה את דעתו, ומגיע למסקנה שבמדינה היהודית שתקום יהיה צורך בשפה משותפת לכל אזרחיה, הרי שהוא לא היה מעלה בדעתו שאותה שפה תהיה עברית. לא רק שהרוב המוחלט של היהודים לא היה



בולי אידיש ולאדינו. תאריך הנפקה: 24.2.2002

מסוגל לקנות כרטיס לנסיעה ברכבת בשפה זו, הרי כבר היו שפות אחרות שהיו נפוצות בקרב היהודים. בארצות אשכנז דיברו היהודים אידיש (וכתבו בעברית!) ומגורשי ספרד השתמשו בלאדינו – תערובת של ספרדית עם מילים ופתגמים שמקורם בעברית ובארמית. והנה, למרות כל זאת, מאמר זה נכתב בסופו של דבר בעברית – מדוע? כיצד קרה הדבר ששפה שמזה כ-1,700 שנה לא שימשה לחיי היום יום, הפכה לפתע לשפה חיה, שפה שבה לא רק קונים כרטיס רכבת,

אלא מנהלים עסקים, ערים ומדינה, מעלים מחזות, כותבים



אברהם מאפו. תאריך הנפקה: 8.10.1968

יצירות ספרותיות, ומחנכים בה דורות של תלמידים וסטודנטים?

תחייתה של השפה העברית הוא תוצאה של מכלול גורמים. תנועת ההשכלה החלה לפרסם יצירות בעברית, בנושאים ובצורה שלא פורסמו קודם לכן. כך פורסמו תרגומים של יצירות אירופאיות, לראשונה בעברית. בשנת 1853 פרסם אברהם מאפו את הרומן הראשון שנכתב בעברית – אהבת ציון. מנדלי מוכר ספרים פרסם ספרי מדע פופולארי בעברית במקביל ליצירה מקורית. (יש לציין שמנדלי מוכר ספרים פרסם במקביל גם יצירות באידיש, ולמרות זאת הוא כונה בחיבה "סבא", בשל היותו הסבא של התרבות העברית). כך החלה העברית לחדור לתחומים חדשים כאקטואליה, רומנים ועד. יתרה מזאת, עד לתנועת ההשכלה היו הטקסטים העבריים כתובים בעברית תנ"כית בלבד. יוצרי תנועת ההשכלה החלו לשלב לראשונה רבדים שונים של העברית, וביצירותיהם ניתן היה לזהות עברית תנ"כית עם עברית משנאית ועם מילים חדשות.

בסוף שנות השבעים של המאה ה-19, התעורר ויכוח בפרלמנט של אוסטרו - הונגריה בין ציר אנטישמי בשם אישטוּצִי לבין רב רפורמי בשם לודביג פיליפזון. אישטוּצִי קרא להקים מדינה יהודית בארץ ישראל כדי שאפשר יהיה לגרש לשם את יהודי הונגריה (עשרים שנה לפני הרצ"ל). פיליפזון ענה שזוהי שטות מוחלטת, משום שאפילו שפה משותפת אין ליהודים, ואין חיים לאומיים ללא שפה משותפת. על הויכוח הזה קרא סטודנט יהודי צעיר מליטא, אליעזר אוליאנוב. דבריו של הרב פיליפזון חדרו אל ליבו, והוא שלח לעיתון "השחר" מאמר עליו חתם בשם העט "בן יהודה". לימים, לאחר שיעלה לארץ ישראל, הוא יהפוך את שם העט לשם משפחתו. במאמר זה קרא למעשה בן יהודה לתחיה לאומית של האם היהודי שתאופיין ביצירת מרכז לאומי בארץ ישראל ובהחייאת השפה העברית. בעוד שסופרי תנועת ההשכלה ראו בעברית תחיה תרבותית, אליעזר בן יהודה רואה בכך בראש ובראשונה תחיה לאומית. לפי השקפת עולמו על מנת לנהל חיים לאומיים יש צורך בריכוז הלאום (או לפחות חלק מכריע ממנו) בטריטוריה אחת, וליצור בשפה שהיא שפת הלאום.



אליעזר בן יהודה. תאריך הנפקה: 25.11.1959

בשנת 1881 עלה אליעזר בן יהודה לארץ ישראל והתיישב בירושלים. דבר לא הכין אותו לניגוד בין אנשי תנועת ההשכלה לבין אנשי הישוב הישן. בעוד שאנשי תנועת ההשכלה היו אינטלקטואלים, רפורמאטורים ושאפו למזג את התרבות האירופאית עם התרבות העברית, הרי שבירושלים אנשי הישוב הישן היו שמרנים ולא היו מסוגלים להעלות על דעתם פתיחות כלפי תרבות הגויים או שינויים מפליגים באורח חיהם. אנשי הישוב הישן הכריזו על בן יהודה חרמות, ואף הצליחו לגרום למאסרו למשך

מספר חודשים על ידי השלטונות העות'מנים. גם המציאות הלשונית בירושלים היתה שונה ממה שהכיר. הקהילה היהודית היתה מפולגת לתתי קהילות שהתאגדו לפי ארצות מוצאם, ולעיתים אף לפי ערי מוצאם. הקהילות נבדלו זו מזו בלבושם, במנהגים, במאכלים וב...שפה. כך היו קהילות שדברו לאדינו, אידיש, גרוזינית, תתרתית, ערבית בניב צפון אפריקאי, ערבית בניב ארץ ישראלי ועוד. השפה המשותפת בקרב כל תושבי העיר היתה ערבית בניב ארץ ישראלי, ובקרב תלמידי החכמים עברית בהברה ספרדית.

בן יהודה החליט שכאשר יוולד לו ילדו הראשון, הוא יגדל כך שעברית תהיה שפת אמו. בנו הראשון בן ציון (לימים הוא שינה את שמו לאיתמר בן אב"י) גודל בעברית. בן יהודה ואישתו הראשונה, דבורה, הקפידו לדבר עם הילד רק בעברית. הילד החל לדבר בגיל מאוחר למדי, רק לאחר שמלאו לו 4. אולם ברגע שהחל לדבר בעברית, עשה הדבר רושם עצום בציבור. למרות זאת, הצלחת הדוגמא האישית בירושלים היתה צנועה. ארבע משפחות נוספות החליטו לגדל את ילדיהם בעברית. בשנת 1902, עשר שנים לאחר הולדתו של בן ציון (ושש שנים לאחר שהחל לדבר) הצטרפה המשפחה העשירית לקבוצת המשפחות המגדלות את ילדיהם בעברית. יחד עם זאת גידול הילד העברי הראשון החל להעשיר את השפה במילים מעולמם של ילדים. כך נאלץ בן יהודה לחדש מילים כמו בובה, גלידה, אופניים ועוד.



100 שנים לייסוד "ועד הלשון". תאריך הנפקה: 3.9.1989

בן יהודה החליט להקים חברות לדיבור בעברית. את החברה הראשונה הקים כבר בשנת 1882 יחד עם המשכיל בן הישוב הישן מיכל פינס, ושמה היה "תחיית ישראל". בין מטרות החברה היו הגדלת מספר היהודים בארץ עד להיותם רוב, לרכוש אדמות כדי ליישב עליהם יהודים, להיות בעלים על רוב השטחים בארץ, ולהחיות את השפה העברית בפי העם היושב בה. לא יפלא שהממשלה התורכית מיהרה להכריז על החברה כבלתי חוקית. עברו עוד 7 שנים, ובשנת 1889 הקים בן יהודה חברה חדשה, שהפעם התרכזה אך ורק בהחייאת השפה העברית. שם האגודה היה "שפה ברורה". לאגודה היו סניפים בירושלים ובמושבות העליה הראשונה. ניתן היה לראות את ההבדל ביחס אליה בין ירושלים, בה האגודה כונתה בלעג "שפה ארורה" לבין המושבות, שבהן קבלו אותה אנשי העליה הראשונה בברכה. לראשונה, לימדה האגודה נשים לדבר עברית.

בנוסף, אחד מגופי האגודה היה "ועד הספרות" שניתנה לו הסמכות לחדש מילים בעברית. מועד הספרות תצמח מאוחר יותר "ועד הלשון", שבעתיד יהפוך לאקדמיה ללשון העברית, הגוף האחראי עד היום להוספת מילים לשפה העברית.

אולם ככל הנראה, הדרך האפקטיבית ביותר להחייאת השפה העברית היתה לימוד "עברית בעברית". כאשר נפתח בית הספר "תורה ומלאכה" של חברת כל ישראל חברים, לראשונה קובצו בכיתה אחת תלמידים ספרדים ותלמידים אשכנזים. השפה

המשותפת היחידה שלהם היתה עברית. כאשר הוצע לבן יהודה לשמש כמורה לעברית בבית הספר, הוא קפץ על הצעה זאת כמוצא שלל רב. בן יהודה הצליח ללמד בבית הספר כחצי שנה בלבד, ולאחר מכן נאלץ לפרוש בשל בעיות בריאות, אולם הוא הצליח ללמד את הילדים עברית באופן מרשים. בשנת 1886 יסדה פקידות הברון במושבה ראשון לציון את בית הספר הראשון בעולם שכל המקצועות נלמדו בו בעברית. המדובר הוא בבית הספר חביב (הפעיל עד ימינו!). בית הספר עמד בפני בעיות קשות ביותר. ראשית כל היה על מוריו לכתוב את ספרי הלימוד, משום שלא היו בנמצא ספרי לימוד בעברית, בודאי לא המופנים לילדים. את ספר הלימוד "דברי ימי ישראל" חיבר אליעזר בן יהודה. היתה זאת ההתחלה הצנועה של מערכת החינוך העברית. הגמנסיה העברית הרצליה, שהוקמה בשנת 1905 היא בית הספר התיכון העברי הראשון בעולם. אין ספק שהקמת מערכת חינוך בעברית, היא הגורם החשוב ביותר להצלחת החייאת השפה העברית.



הטכניון. תאריך הנפקה:
3.1.1956



האוניברסיטה העברית בשנת 1925. הפעם היה ברור לחלוטין, ששפת הלימוד בו תהיה עברית. באופן אירוני, הודיע הטכניון לפני שנים ספורות שהלימודים לתואר שני בבית הספר למנהל עסקים יערכו אך ורק בשפה האנגלית.



בדצמבר 1922 הלך אליעזר בן יהודה לעולמו, כשלושה שבועות לפני יום הולדתו ה-65. קיימות פרשנויות שונות בקשר להשפעתו של אליעזר בן יהודה על החייאת השפה העברית. נראה שקיימת הסכמה בקרב ההסטוריונים כי המהלך המכריע בהחייאת השפה העברית היה כינונה של רשת חינוך בעברית. אלמלא בתי הספר שהעמידו את הדור הראשון של תלמידים שלמדו בעברית, סביר להניח שהעברית לא היתה חוזרת לשמש כשפת דיבור. על השאלה האם היתה קמה מערכת חינוך בעברית אלמלא אליעזר בן יהודה הדעות חלוקות. יש הרואים בו סמל ותו לא, ויש הרואים בו את מי שהעלה על סדר היום את הדרישה לעברית ואלמלא פעילותו לא היו קמים בתי ספר

עבריים. אלה התומכים בגישה השניה טוענים שלמרות שאליעזר בן יהודה לא הקים בתי ספר עבריים, הרי שהם לא היו קמים ללא פעילותו, ולכן הוא ראוי לתואר "מחיה השפה העברית".

ב-27.4.22, כשנה וחצי לאחר מותו של אליעזר בן יהודה נחתם בלונדון כתב המנדט. בסעיף 22 שלו נכתב: "אנגלית, ערבית ועברית תהיינה הלשונות הרשמיות בארץ ישראל. כל מודעה או כתובת ערבית על בולי דאר או מטבעות בארץ ישראל, צריכה לבוא גם בערבית, ולהפך". אליעזר בן יהודה לא זכה לראות זאת, אך לראשונה, העברית שהוא כה שקד על החייאתה, הפכה להיות לראשונה שפה רשמית בארץ ישראל.

לתגובות ניתן לפנות לשמוליק כהן בכתובת scohn@netvision.net.il

חידון מספר 41



איזו מדינה?

איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. גרמניה
- ב. גרוזיה
- ג. גרנדה
- ד. גרינלנד



מי האיש?

מי האיש הנראה בבול?
מתי ובמה התפרסם?
מה עלה בגורלו אחר כך?



זהה את האתר

האתר הנראה בבול ידוע בכינוי העיר
ה_____.

באיזו עיר נמצא האתר?
איזו משפחה התגוררה בעבר באתר זה?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 ביוני.
הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 40

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא ג' - בוסניה הרצגובינה, מדינה שהייתה בעבר חלק מיוגוסלביה.



מי האיש?

הבול מראה את הסופר הרוסי המפורסם **לב טולסטוי**. ספרו בידוע ביותר הוא "מלחמה ושלום".



זהה את האתר

הבול מראה את העיר ונציה, שבצפון איטליה. העיר מורכת מ-118 איים קטנים, וביניהם תעלות מים. התחבורה מתבססת על שיט בסירות ארוכות הנשלטות על ידי משוט יחיד. סירות אלו קרויות גונדולות.



בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של ברוך דה ליאון בן ה-13. ברוך זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלהניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com